

Hållbarhetsrapport 2018

Nuläge – Utmaningar – Prioriteringar

Sammanställd av Avdelningen för hållbar utveckling

TRELLEBORG

Hållbarhetsrapport 2018

Nuläge – Utmaningar – Prioriteringar

Sammanställd av Avdelningen för hållbar utveckling

Innehållsförteckning

Inledning	4
Disposition	4
Omvärlden ska in!	5
Nulägesbeskrivning	5
Nätverk	5
Projekt	5
Internationella samarbeten	6
Utmaningar	6
Förslag till prioriteringar för år 2019	7
Alla ska med!	8
Nulägesbeskrivning	8
Jämställdhet	8
Jämlikhet	9
Delaktighet	10
Utmaningar	11
Förslag till prioriteringar för år 2019	12
Genomtänkt resurshushållning!	13
Nulägesbeskrivning	13
Material	13
Energi	13
Vatten	14
Investeringar och inköp	15
Utmaningar	17
Förslag till prioriteringar för år 2019	17
Bästa livskvalitet!	18
Nulägesrapport	18
Naturmiljö	18
Folkhälsa	19
Kultur	19
Professionell kommunal service	20
Emissioner	20
Utmaningar	21
Förslag till prioriteringar år 2019	21
Referenser	22

Inledning

I juni 2017 antog kommunfullmäktige (KF) Trelleborgs kommuns första hållbarhetspolicy. Samtidigt beslutade KF också att en hållbarhetsrapport årligen tas fram som underlag till budget- och målarbete. (dnr KS 2016/781)

För att få en samlad bild över hållbarhetsarbetet i kommunen har representanter för förvaltningar och bolag deltagit i en gemensam workshop under hösten år 2017 där de diskuterat och presenterat nuläge och utmaningar som kan kopplas till hållbarhetspolicyns fyra målsättningar. De fyra målsättningarna kopplades till de globala hållbarhetsmålen för att sätta hållbarhetspolicyn i ett globalt perspektiv och för att tydliggöra att Trelleborgs kommun arbetar aktivt för ett hållbart Trelleborg.

Avdelningen för hållbar utveckling har lett arbetet.

Hållbarhetspolicyns fyra målsättningar

- Omvärlden ska in!
- Alla ska med!
- Genomtänkt resurshushållning!
- Bästa livskvalitet!

Disposition

Hållbarhetsrapporten utgår från hållbarhetspolicyns fyra målsättningar. För varje målsättning beskrivs en nulägesbeskrivning av vad kommunens förvaltningar arbetar med. Tillgänglig data och statistik presenteras. Nulägesbeskrivningen kopplas samman med utmaningar som kommunen står inför. Dessutom lämnas förslag till prioriteringar för 2019.

Omvärlden ska in!

”Kommunens verksamheter ska skapa utvecklande samarbeten med aktörer i sin omvärld, ta vara på bästa teknik och kunskap och våga pröva nya vägar.”

Regeringen har som ambition att Sverige ska vara ledande i genomförandet av FN:s Agenda 2030 för hållbar utveckling med de 17 globala hållbarhetsmålen. (1) Mål nr 17 talar om vikten av globalt partnerskap. Det kommer att behövas ett intensivt globalt engagemang på alla nivåer om den omfattande och ambitiösa agendan ska kunna genomföras, heter det i målformuleringen. Den lokala nivån, kommunen, kan bidra till att många projekt initieras och genomförs, men samverkan krävs på alla nivåer, mellan flera olika aktörer, både inom kommunen, mellan kommuner, regionalt, nationellt och internationellt.

Nulägesbeskrivning

I Trelleborgs kommun pågår det idag samverkan internt och externt för att säkerställa samarbete, omvärldsbevakning, utveckling och tillgodogörande av ny teknik.

Nätverk

Kommunen deltar i ett flertal nätverk och samarbeten som bidrar till viktig kunskapsöverföring och innovativt tänkande. Några exempel på sådana nätverk är Klimatsamverkan Skåne, flera olika vattenvårdsorganisationer, Fairtrade City, Greater Copenhagen, Samarbete för samordnad varudistribution, Forskarkommuner, IFS (Schizofreniförbundet), RSMH (Riksförbundet för mental hälsa), Svenska kyrkan och Brottsofferjouren.

Projekt

Home4Dem är ett projekt som handlar om att införa teknik för demensboende som vill upprätta ett oberoende socialt liv genom kameraöversikt, mobiltelefon och larm. Vidare är även syftet att underlätta både för privat- och kommunal service vid boende för dementa. Projektet är ett samarbete med ett flertal universitet och kommuner inom EU (2).

Maximised mobility and Accessibility of Services in Regions Affected by Demographic change (MAMBA) är ett transnationellt Östersjö- och EU-projekt vars syfte är att via olika aktiviteter ta fram innovativa tillgänglighets- och rörlighetslösningar och stärka mobiliteten på landsbygden inom medlemsregioner. Demografiska förändringar och begränsade offentliga finanser äventyrar tillgången på tjänster, varor och socialt liv i landsbygdsområden runtomkring Östersjön. Således upprätthålls att mobilitet på landsbygden enbart handlar om ”people-to-service” och det blir svårare att utveckla ”service-to-people”. MAMBA syftar till att förbättra båda dessa dimensioner av rörlighet genom ett antal aktiviteter och pilotprojekt (3). Trelleborgs kommun arbetar just nu med en aktivitet som ska göra att leveranser, paket och gods ska bli lättare tillgängligt för invånare på landsbygden. Vidare kommer detta att resultera i ett verktyg för kommunens anställda som då kan samordna, till exempel, leveranser av olika slag. Fokusområdet för detta projekt är att urbant och ruralt ska ha samma förutsättningar för goda levnadsförhållanden och att verktyget kan utvecklas och inneha fler funktioner över tid.

Bred, Operativ och Strategisk Samverkan (BOSS) handlar om samverkan kring ensamkommande barn och unga. Kommunförbundet Skåne, Länsstyrelsen i Skåne samt Region Skåne har tillsammans med 16 kommuner beviljats medel av Europeiska socialfonden (ESF). Trelleborg är en av dessa

kommuner. Målet i Trelleborg är att utveckla samverkan mellan arbetsmarknadsförvaltningen, bildningsförvaltningen och kultur- och fritidsförvaltningen. Detta i syfte att minska risken för att ungdomar hamnar utanför studier eller arbete. Bl.a. är det viktigt att fokusera på hur ungdomarnas egna drivkrafter kan tas tillvara då det handlar om deras etablering i Sverige gällande studier och arbete (4).

Blue Room är en samarbetsplattform med syfte att använda de lokala miljöutmaningarna i skolornas undervisning och som språngbräddor för forskning, tillväxt och i samarbete med universitet och högskola. I november år 2017 togs beslut (KS 2017/446) att godkänna projektplanen för *Blue Room* samt att arbetet ska påbörjas under år 2018. Projektet består av olika delar; FoU- strategi, Science Park, Campus, Samverkansavtal med universitet och högskolor samt Stöd till gymnasie-, grundskola och vuxenutbildning. Projektet ska genomföras år 2019-2022.

Flerkärnighet för ökad tillväxt i Skåne/Trelleborg som tillväxtmotor i sydvästra Skåne är ett samverkansprojekt med Region Skåne och närliggande kommuner för att utveckla Trelleborgs kommuns roll i regionen. Bland de långsiktiga målen nämns förstärkt och tydligt varumärke, integration av nyanlända, ökad utbildningsnivå, ökat bostadsbyggande och diversifierat näringsliv. I detta arbete är även tanken att Kuststad 2025 ska bidra till kommunens roll som regional kärna. Hållbarhetsperspektivet utgör en grundförutsättning i projekten inom Kuststad 2025.

Internationella samarbeten

Union Baltic Cities (UBC) är en sammanslutning av över 100 städer runt om Östersjön. Målet med detta decentraliserade kommunala nätverk är att bidra till demokratisk, ekonomisk, social, kulturell och miljömässig hållbar utveckling i Östersjöregionen. UBC arbetar aktivt med demokratiska värderingar som jämställdhet, inkluderande och delaktighet samt multi-nivå styrning, vilket har en stark koppling till städernas och invånarnas ekonomiska och sociala utveckling (5). Nätverket möjliggör kunskapsutbyte med baltiska länder som kommit långt inom digitalisering av städer och verktyg för att öka den sociala hållbarheten, liksom internationella besök i Trelleborgs kommun. Samarbete med städer och länder runt Östersjön utgör oftast även en förutsättning för att erhålla extern finansiering från EU.

Resilient Regions Association (RRA) är ett forum för näringsliv, akademi, kommuner och myndigheter med det gemensamma målet att tillsammans utveckla attraktiva, smarta, hållbara städer och regioner som fungerar oavsett om de påfrestras av skyfall, värmeböljor, stormar eller köldknäppar. Forumet erbjuder olika aktiviteter och arbetar med att deltagarnas problem ska utgöra grunden för dessa. I medlemslistan finns det ett flertal kommuner samt andra verksamheter från olika sektorer i samhället (6).

Utmaningar

- Trelleborgs kommun behöver vara ännu mer delaktig i internationella/nationella projekt och samarbeten för att stärka sin roll som framgångskommun med långsiktig hållbar tillväxt.
- Kommunen behöver utveckla samarbeten med universitet, högskolor och företagsvärlden för att ta vara på bästa teknik och kunskap. Fler forskare och praktikanter måste kunna erbjudas plats för att tillgodogöra sig ny kunskap.
- Etablera fler eftergymnasiala utbildningar på orten för att attrahera unga människor.

- Arbeta vidare mot att på sikt etablera en Science Park i Trelleborg med mål att även utveckla Campus Trelleborg inom kommunens unika utvecklingsområden hav, jordbruk, hamn och logistik.

Förslag till prioriteringar för år 2019

- Säkerställa satsningar på etablerade forskarsamarbeten genom att exempelvis bli en aktiv forskarkommun.
- Säkerställa möjligheten till högre utbildning i Trelleborg genom att utveckla Campus Trelleborg och arbetet med *Blue Room*.
- Ta fram en tydlig plan för hur studenter från universitet och högskolor ska kunna bli fler inom samtliga förvaltningar.
- Säkerställa att kommunen tillgodogör sig ny teknik genom fortsatta pilotprojekt, innovationsarbete och strategiskt arbete med externfinansiering.

Alla ska med!

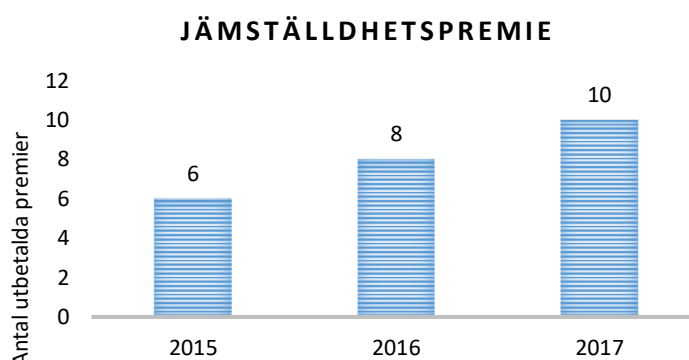
”Utanförskapet i Trelleborgs kommun ska försvinna. Jämställdhet, jämlikhet och delaktighet ska prioriteras.”

Jämställdhet, jämlikhet och demokrati betonas starkt inom Agenda 2030 och tas upp i flera av de globala målen. Ett jämställt, jämlikt och rättvist samhälle med demokrati, gott styre och rättssäkerhet på alla nivåer utgör en grundbult i det hållbara samhället. Kommunen är den viktiga lokala arenan för arbetet med dessa frågor.

Nulägesbeskrivning

Jämställdhet

Kommunen arbetar på olika sätt med jämställdhet. Ett tillvägagångssätt för att motverka osakliga löneskillnader är likabehandling och lönekartläggning. För att minska gapet mellan kvinnor och män har kommunen antagit en jämställdhetspremie år 2014. (dnr KS 2014/779) Figuren visar att antalet som har utnyttjat jämställdhetspremien har en konstant ökning sedan år 2015. (7)

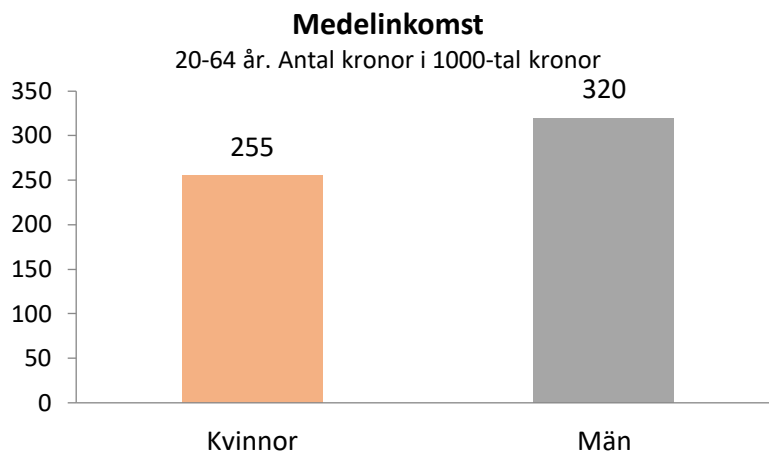

Figur 1 Utvecklingen av anmälningar av jämställdhetspremien i Trelleborgs kommun.

Kommunen arbetar även med att öka jämställdheten bland kommunens invånare. Kultur- och fritidsförvaltningen arbetar för ökad jämställdhet bland barn och ungdomar inom föreningslivet. Ett avslutat projekt undersökte, i samverkan med två stora föreningar, hur mycket av de statliga resurserna som går till flickor och pojkar. Projektet undersökte vilka skillnader som finns, vad de beror på och hur de kan minska. Statligt lokalt aktivitetsstöd (LOK-stöd) är bidrag som delas ut till föreningar i Sverige och baseras på hur många aktivitetstillfällen en förening har. Den förening som hade flest aktivitetstillfällen och därmed fick störst bidrag år 2016 var Trelleborg Sim. Tätt därefter låg TFF. (8) LOK-stödet kan användas för att utjämna skillnader mellan hur föreningarna aktiverar pojkar och flickor. Enligt Kultur- och Fritidsförvaltningen, pågår en statlig granskning av LOK-stöd eftersom det inte fått de väntade effekterna. Det kan konstateras att föreningar där pojkar har majoritet får större bidrag än föreningar där flickor har majoritet.

På regional nivå arbetar man för att öka jämställdheten i hela länet och har därför tagit fram en jämställdhetsstrategi. Ett tillvägagångssätt för att implementera Skånes jämställdhetsstrategi är att delta i nätverket Ett jämställt Skåne (9). Trelleborgs kommun har sedan år 2017 enligt beslut varit en av

kommunerna som anslutit sig. (Dnr KS 2017/328) Varje år ges det ut en rapport som presenterar statistik över jämställdhet ur olika perspektiv. Figur 2 är utdrag ur rapporten, som visar att det finns skillnad i inkomst mellan män och kvinnor i Trelleborgs kommun (10). Enligt rapporten är inkomstgapet mellan män och kvinnor 20 procent i Trelleborg och 19 procent i Skåne.

Figur 2 Mellan invånare i åldern 20-64 år har män högre medelinkomst än kvinnor.

Jämlikhet

Ledarskap

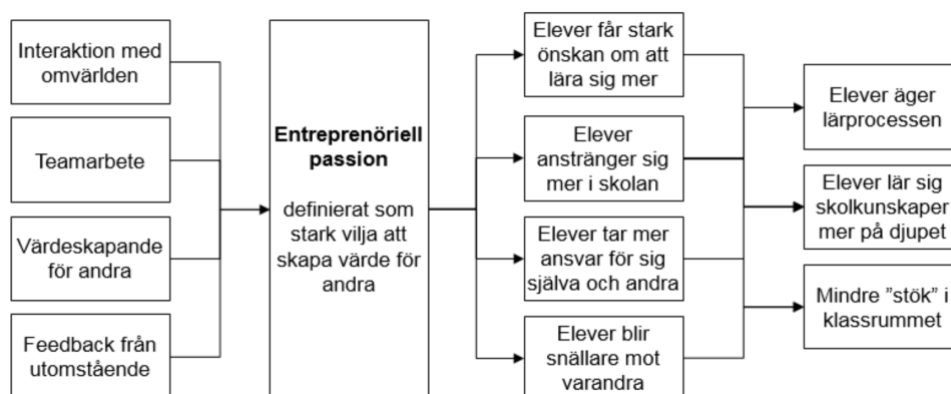
Trelleborgs kommuns organisation arbetar med jämlikhet både internt och ut till kommunens invånare. Inom kommunens organisation har en ny Medarbetar- & Ledarpolicy beslutats. (Dnr KS 2017/946) Den tydliggör förhållningssättet mellan medarbetare och mellan ledare och medarbetare, exempelvis genom att visa på det individuella ansvaret att *bidra till att alla känner tillhörighet* och att *skapa en kultur och struktur som främjar samarbete och delaktighet i verksamheten*.

Tillgänglighet

Trelleborgs kommun arbetar aktivt och strategiskt med tillgänglighet i hela kommunen. Ett resultat av Trelleborgs arbete med tillgänglighet är att 36 stycken anläggningar i Trelleborgs tätort är tillgänglighetssammanfattade på Tillgänglighetsdatabasen. (11) Andra exempel är Trelleborgs Tillgänglighetskommitté som träffas fyra gånger per år och diskuterar vidare utveckling av tillgänglighet i Trelleborg. I kommittén sitter representanter för funktionshinderförbunden och pensionärsorganisationer samt ledamöter från Trelleborgs kommunstyrelse.

Utbildning

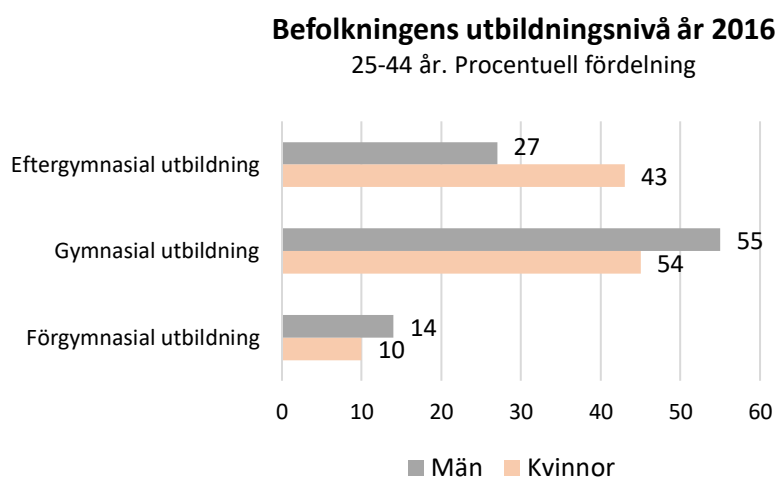
Ett forum där kommunen kan nå ut till invånarna i tidig ålder är i skolan. Bildningsförvaltningen ansvarar för utbildningen för invånarna i Trelleborg och skapar inkluderande lärmiljöer och likvärdighet genom att ge samtliga elever rätt förutsättningar för att de ska utvecklas i högsta möjliga grad. **Real Case** är ett projekt inom entreprenöriellt/värdeskapande lärande där elever får kontakt med omvärlden

Figur 3 Modell för den nyckelroll entreprenöriell passion spelar vid värdeskapande lärande.

genom att skapa en produkt på ett företags begäran. Exempelvis har en bok publicerats tillsammans med en författare från Trelleborg och en läsk lanserats med ett lokalt läskföretag. Chalmers universitet har på begäran från Skolverket utfört en effektstudie av entreprenöriell utbildning som värdeskapande lärande (12). Studien redovisar vilka utvecklande kompetenser som elever uppmärksammar vid studier av entreprenöriell/värdeskapande utbildning. För praktiker innebär de starka effekter som påvisats i denna effektstudie en trygghet att resurser som investeras i att arbeta med värdeskapande lärande är väl använda. Att arbetsformen leder till många, starka och önskvärda effekter i skolan är i och med denna rapport ställt utom allt tvivel och har nu fått en stark vetenskaplig grund.

I rapporten från Kvinnor och män i Skåne, utgivet år 2017, presenteras statistik över befolkningens utbildningsnivå. Figur 4 visar att fler män har gymnasial utbildning än kvinnor som högsta utbildning och att fler kvinnor har eftergymnasial utbildning än män. Kommunen arbetar med att försöka jämna ut gapet mellan kvinnor och män och därmed höja den generella utbildningsnivån på befolkningen i Trelleborgs kommun (13).

Figur 4 Trelleborgs befolkningens utbildningsnivå år 2016 som visar fördelningen mellan män och kvinnor inom förgymnasial-, gymnasial- och eftergymnasial utbildning.

Delaktighet

Delaktighet handlar om möjligheter att vara en del av samhället genom att få utbildning, komma i arbete, delta i aktiviteter och möta andra människor, samt delaktighet i beslutsfattande och demokratiska institutioner.

Arbetsmarknadsförvaltningen bedriver ett offensivt arbete med fokus på att få fler trelleborgare i arbete. Uttrycket "Unga är inte framtiden - unga är nu" är vägledande. En större satsning har gjorts på att fånga upp unga som varken arbetar eller studerar. Med rätt stöd kan fler unga återgå till studier eller börja arbeta. Detta arbete har varit mycket framgångsrikt och för 2018 har verksamheten beviljats medel för att projektet One Touch ska övergå och utvecklas vidare (Two Touch). Trelleborgs kommun och arbetsmarknadsnämnden har under år 2017 spenderat ungefär 25 miljoner kronor på arbetsmarknadsinsatser. Detta har resulterat i 450 avslut till självförsörjning genom arbete (376 st) och studier (74 st). Enligt arbetsmarknadsförvaltningens uträkningar kostar 450 personer som uppbär försörjningsstöd drygt 40 miljoner kronor på ett år. Varje satsad krona på arbetsmarknad, besparar cirka 1,60 kronor på ekonomiskt bistånd. Utöver detta så kommer de 376 trelleborgare som avslutats till arbete att generera drygt 2,8 miljoner kronor i skatteintäkter varje månad.

Socialpsykiatri har sitt eget sätt att minska utanförskapet. Genom att knyta kontakter med föreningslivet, skapa dialog med förvaltningen och ideella sektorn har affärsverksamheter som bageriet

”Jollen” utvecklats för allmänheten. Här får socialpsykiatrien utnyttja sina starka egenskaper och det ger en möjlighet att observera klientens förmåga att utföra vissa arbetsuppgifter, interaktion med arbetskamrater, uthållighet, stresstålighet, samt att acceptera regler och instruktioner. Under år 2017 var 55 personer inskrivna på Jollen och de senaste tre åren har minst sju personer kommit ut i arbete. Socialpsykiatrien klienterna hela vägen, vilket gör att antalet kan vara högre än det angivna.

Socialförvaltningen arbetar genom olika aktiviteter med att inkludera äldreomsorgen i samhället. Aktiviteterna kan vara allt möjligt; biljard, promenader, gymnastik. Utöver de fysiska aktiviteterna spelar även tillgången till sociala medier en roll för samhällsintegrationen att öka jämställdhet, delaktighet och interaktion med omvärlden. De äldre ska inte känna sig utanför samhället. En avhandling publicerad 2017 visar att psykisk ohälsa, framför allt depression, för individer mellan 65-80 år en av de vanligaste orsakerna till försämrad livskvalitet. Över en fjärdedel av de äldre känner sig ensamma och 10 % uppvisar depressiva symtom. Avhandlingen visade också att det finns ett samband mellan ensamhet och depression. Den beskriver hur depression ökar risken för att drabbas av demens men ökar också risken för till exempel stroke, diabetes och hjärtinfarkt. Pensioneringen är, enligt avhandlingen, en betydande livshändelse som för somliga kan innebära en övergång till ett lugnt och behagligt liv medan för andra kan förlust av arbetsuppgifter och arbetskamrater leda till minskad självkänsla och i värsta fall livsleda. (14)

År 2015 gjorde nationalekonom Ingvar Nilsson och Eva Nilsson Lundmark en kartläggning och analys av unga i Trelleborg med svårigheter att ta sig in på arbetsmarknaden. (15) Den lyfter fram det positiva arbete som pågår och det engagemang som finns, men även begränsningarna med att det inte finns någon struktur för eller strategisk ledning kring dessa frågor. Särskilt lyfts behovet av ett socialt investeringsperspektiv fram gällande gruppen unga utanför arbetsmarknaden. Det saknas, enligt Nilsson & Lundmark, ett systematiskt, strategiskt socialt investeringsarbete som bidrar till förändring av strukturer, styrsystem eller resursfördelnings- och ersättningssystem. Ett exempel som används är för gruppen unga som väntar på neuropsykiatrisk utredning. De var 2015 cirka 50 unga. Om denna väntan fungerar som en trigger för långvarig psykisk ohälsa för fem av dem, kan samhällets kostnad för detta uppgå till 50 MSEK eller mer.

Utmaningar

- Få fler elever att fullfölja gymnasiet samt delta i eftergymnasiala utbildningar för att höja den generella utbildningsnivån i kommunen.
- Utveckla möjligheterna till en ökad andel Real Case i skolplanen för barn och ungdomar i grundskola, högstadiet och gymnasiet för att öka kvalitén på utbildningen.
- Öka jämställdhet, jämlikhet och delaktighet inom alla sektorer: I kommunen, föreningarna och kulturlivet.
- Utveckla strategiskt ansvar och ledning gällande att minska utanförskapet och öka delaktigheten i kommunen.
- Implementera medarbetare- & ledarpolicy på alla nivåer i kommunen.
- Utnyttjandet av jämställdhetspremien ska öka ytterligare.
- Utveckla kommunens sociala investeringsfond för att möjliggöra långsiktigt, systematiskt socialt investeringsarbete.
- Utöka den fysiska tillgängligheten för invånarna.

Förslag till prioriteringar för år 2019

- Kommunen måste säkerställa att de bästa pedagogerna stannar kvar i kommunen och att nya rekryteras. Kommunen måste identifiera nya möjliga tillvägagångssätt för att locka de bästa pedagogerna att söka sig hit.
- Säkerställa att det fortsatt finns kontinuerlig kontakt med företag och andra externa aktörer för att genomföra Real Case.
- Säkerställa att det finns resurser, faktaunderlag och system för uppföljning av hur utvecklingen av jämställdhet, jämlikhet och delaktighet sker.
- Säkerställa att det finns resurser för att säkerställa tillgänglighet i offentliga miljöer, skapa meningsfulla mötesplatser, integrera jämlikhetsperspektiv i infrastruktursatsningar exempelvis genom investeringsberedning med jämställdhetsanalys.
- Säkerställa utveckling av den sociala investeringsfonden.
- Tillgänglighetsdatabasen utvecklas och synliggörs i kommunens digitala kanaler exempelvis genom att den fokuserar på att synliggöra tillgänglighetsanpassade besöksmål.

Genomtänkt resurshushållning!

”Alla resurser, såväl naturella, kulturella, humana som ekologiska ska användas ansvarsfullt och genomtänkt. Slutna biologiska och tekniska kretslopp ska prioriteras. Klimathänsyn ska alltid tas och hållbara transportlösningar prioriteras.”

Nulägesbeskrivning

I Trelleborgs kommun pågår ett antal aktiviteter för en mer genomtänkt resurshushållning. Under nulägesbeskrivningen

Material

Att arbeta med avfallsfrågor är viktigt för en ansvarsfull resursanvändning. Det gäller både att minska avfallet och att hantera materialet som uppstår som en resurs. Kommunens avfallsplan 2017-2020 tydliggör detta. (Dnr KS 2016/502) För att lyckas fullt ut måste allmänheten engageras och sortering bli en vardagsvana. Inom avfallssektorn har fyrfackskärl implementerats i hushåll och skolor. Rådhuset har infört källsortering av avfall, ett projekt som utvärderats och som successivt ska införas vid samtliga kommunala verksamheter.

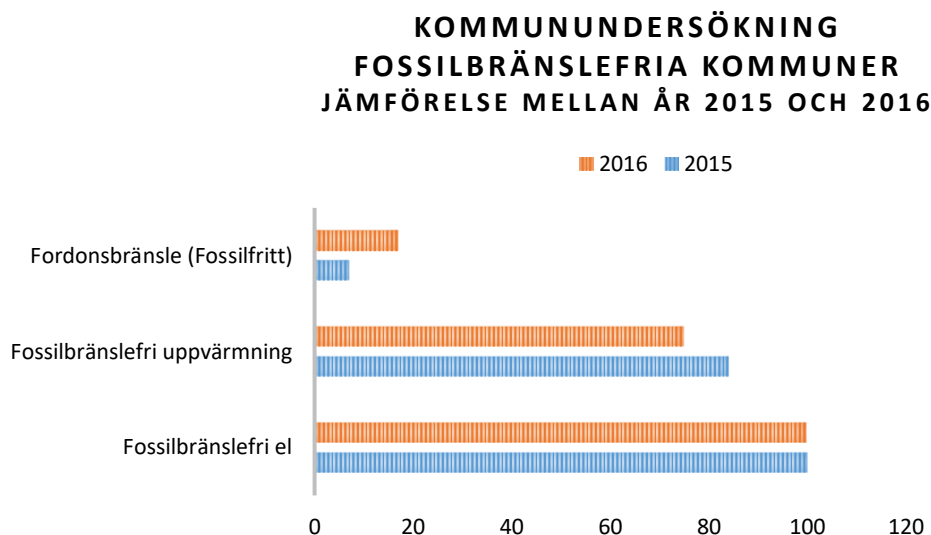
Det finns även kontroll över pappersanvändningen där hela den kommunala organisationen strävar efter att använda så lite papper som möjligt. År 2014 infördes ett centralt utskriftssystem som gör det möjligt för kommunen att kontrollera andel pappersutskrifter som sker i 80-85 % av skrivarna. Resterande skrivare ska läggas till på samma nät, vilket kommer att generera en större kontroll. (16) Från år 2014 har det tillkommit kopiatorer varje år, och dess volymer i utskriftsmaterial har förflyttats från gamla skrivare som låg utanför tillgänglig statistik. Tittar man enbart på siffrorna över pappersförbrukning, så har volymen ökat över de senaste 3 åren. Förtroendevalda har sedan år 2013 haft surfplattor istället för papperskopior. Kort därefter lades Kommuntryckeriet ner, som tryckte över 1 miljon sidor per år. Det är svårt att visa men sannolikt finns det ett starkt samband mellan införandet av surfplattor och kommuntryckeriets nerläggning. (16)

Energi

Sedan beslut år 2013 har kommunen deltagit i utmaningen 100 % Fossilbränsle fritt Skåne 2020 (KS 2013/111), på uppmaning från Länsstyrelsen i Skåne. Utmaningen förvaltas av Klimatsamverkan Skåne i projektet Fossilbränslefria kommuner. Målet med projektet är att:

- 100 % fossilbränslefri el
- Minst 90 % fossilbränslefri uppvärmning
- Minst 50 % fossilbränslefritt drivmedel

Projektet består av fem delar. Den första delen är en årlig inventering och sammanställning av kommunernas energianvändning uppdelad i fossilt och förnybart för fordonsflottan, tjänsteresorna, fastighetsägarna och uppvärmningen. Figur 5 visar Trelleborgs kommuns utveckling inom fordonsbränsle, fossilbränslefri uppvärmning och fossilbränslefri el. Tillägg till Figur 5 är att år 2016 inkluderades alla bolag utom ett i redovisningen. Efter att bolagen inkluderats minskade andelen fossilbränslefri uppvärmning men genom ett inkluderande av bolagen blir resultaten mer rättvisande (17).

Figur 5 Kommunundersökning i Fossilbränslefria kommuner där det sker en jämförelse mellan år 2015 och 2016.

I Trelleborgs kommun drivs majoriteten av kategori B tjänstebilarna på antingen HVO-diesel, el eller biogas. För att lyckas inkludera alla tjänstebilar och därmed lyckas uppnå delmålet inom tjänstefordon i Fossilbränslefria kommuner, antogs nyligen beslutet i kommunen (KS 2017/1008) att Servicenämnden ska upprätta en samordnad fordonsflotta.

Trelleborgs Hamn AB är ett av bolagen som arbetar med att minska sin påverkan på miljön, speciellt gällande luftutsläpp, buller och utsläpp till vatten. Bolaget har även bytt från naturgas till fjärrvärme och biogas i dess uppvärmning. Vidare har det skett en utveckling av fartygens drivmedel sedan år 2015 då krav på lågsvavligt bränsle inom särskilda områden trädde i lag. Både svavel- och kväveutsläpp har gått konstant neråt för Trelleborgs Hamn AB. Dock har bolaget i princip endast fossilt drivmedel (18).

Vatten

Den kommunala organisationen i Trelleborg köper in flaskvatten. Under perioden 2017-01-01 till 2017-10-31 uppgick det totala antalet flaskor till 3513 stycken, vilket motsvarar ungefär 41 820 kronor. (19) Sveriges kranvattenkvalitet tillhör de bästa i världen och för att minska andelen flaskvatten som köps i Sverige har en ny nationell hållbarhetsmärkning möjliggjorts - Kranmärkning. Flaskvatten ger upphov till 300 gånger större koldioxidutsläpp än samma mängd kranvatten och prisskillnaden mellan dessa är att flaskvatten är ungefär 250 gånger dyrare per liter jämfört med vatten från kranen. (20)

Kommunen kan välja att kranmärka hela organisationen, delar av den eller enskilda evenemang. Det finns tre enkla steg för kranmärkning (20):

- Se över internt var och när Trelleborgs kommun använder flaskvatten.
- Välj ut vilka områden som bör prioriteras för kranmärkning.
- Sätt upp interna mål och policys för hur vatten används – följ upp.

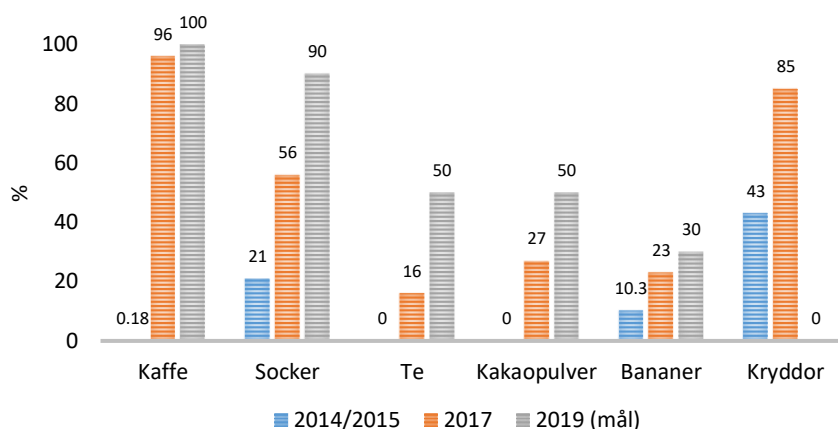
Dagvatten är en annan viktig vattenfråga som kommunen arbetar aktivt med. Under år 2017 har Trelleborgs Hamn AB i ett internt samarbete inom kommunen genomfört investeringar i dagvattenanläggningar, som gör att möjligheten till att rena vatten är stor.

Investeringar och inköp

Trelleborgs kommuns långsiktiga placeringar i räntebärande värdepapper samt globala och svenska aktier måste göras enligt kommunens finanspolicy och andra finansiella riktlinjer. I dessa presenteras det att inga placeringar får ske i företag som producerar vapen, pornografiskt material, tobaksvaror, alkoholhaltiga drycker, där barnarbete utnyttjas i verksamheten eller i företag som bedriver sin verksamhet i strid mot väletablerade internationella normer, exempelvis FN:s barnkonvention. Kommunen har valt att avveckla långsiktiga placeringar och i december månad år 2017 har placeringar i räntebärande värdepapper och globala aktier sålts. I januari år 2018 har kommunen sålt svenska aktier och försäljningen har utförts enligt kommunfullmäktiges beslut med syfte till att stärka kommunens likviditet. Gröna investeringar (såsom investeringar inom exempelvis förnybar energi, energieffektivare bostäder och fossilfria transporter) är svårt att kontrollera ur en central organisation eftersom varje förvaltning utgör enskilda investeringar. Dock har kommunens investering kopplad till tåg och centralstation blivit märkta som gröna lån, vilka går upp till 241 miljoner kronor (21).

Det finns en upphandlingspolicy som anger att kommunen i sina inköp ska bidra till en hållbar utveckling. Kommunens organisation strävar efter att genomföra hållbara inköp, exempelvis inom livsmedel genom att Fairtrade-märkta, lokalproducerade och ekologiska produkter köps in, vilket också är i enlighet med miljömålsprogrammet (del 4). Målet är att minst 25% av livsmedlen ska vara ekologiska och 50% närproducerade till 2020. Regeringen satte 2016 ett nationellt mål för offentlig sektor att sträva mot, 60 % ekologiska inköp till 2030. Inom kommunens organisation var andelen ekologiska livsmedel 37 % 2016. Kommunen köper även in en stor mängd närproducerad mat (från Skåne och Halland), vilket inkluderar allt färskt kött, all potatis, rotfrukter, grönsaker och frukt. Det finns dock en otydlighet kring hur mycket merkostnad ekologiska och närproducerade inköp får kosta, vilket innebär att kommunen skulle behöva tydligare riktlinjer om hållbara inköp (22).

INKÖP AV FAIRTRADE MÄRKTA VAROR

Figur 6 Trelleborgs kommuns inköp av Fairtrade märkta produkter.

Gällande övriga inköp pågår ett utvecklingsarbete för att se över strategisk upphandling (figur 7) och uppföljning av inköp. Trelleborgs kommun upphandlar varor för stora summor varje år. 2016 uppskattades summan till 300 MSEK. Här behöver uppföljningen av inköp utökas och systematiseras för att säkerställa att kommunen erhåller den kvalitet man ställer krav om. Dessutom behöver dialogen med leverantörer och entreprenörer förbättras för att säkerställa att små- och medelstora företag har möjlighet att lämna anbud och även bidra till utvecklingsarbetet som pågår.

Figur 7 Upphandlingsmyndighetens visualisering av inköpsprocessen

Utmaningar

- Implementera källsortering i alla kommunens verksamheter i likhet med pilotprojektet i Rådhuset.
- Alla skrivare ska ligga på samma nät för att underlätta kontrollen av användningen av papper
- Säkerställa att delmål inom Fossilbränslefria kommuner gällande fordonsbränsle och tjänsteresor uppnås.
- Exkludera inköp av flaskvatten
- Fortsätta öka andelen Fairtrade-märkta, lokalproducerade och ekologiska produkter inom kommunens organisation.
- Upprätta tydliga riktlinjer om hållbara inköp
- Identifiera ett fossilfritt bränsle till färjorna
- Att uppnå målet att bli 100 % fossilbränslefri till år 2020
- Säkerställa en systematisk uppföljning av inköp
- Tydliggöra ansvarsfördelningen gällande den strategiska inköpsprocessen i Trelleborg

Förslag till prioriteringar för år 2019

- Avsätta resurser för att implementera källsortering i alla kommunens verksamheter
- Investera i skrivare som kan vara på samma nät
- Modernisera mötesrummen för att möjliggöra effektivare, bättre och resefria möten.
- Kompetensutveckla personalen för resefria möten.
- Följa upp genomförandet av samordnad fordonsflotta
- Följa upp handlingsplanen för 100 % fossilbränslefritt 2020.
- Besluta att kommunen ska bli KRAN-märkt.
- Formulera och implementera en tydlig inköspolicy som prioriterar hållbara inköp.
- Prioritera resurser för att säkerställa en systematisk, strategisk inköpsprocess under ledning av kommunstyrelsen, i samverkan med upphandlingsavdelningen.
- Trelleborgs hamn, i samarbete med Trelleborgs kommun, avsätter resurser för att delta i pilotprojekt och forskningsprojekt för att utveckla ett alternativt fossilfritt bränsle till färjor.

Bästa livskvalitet!

”Alla ska ha förutsättningar till hög livskvalitet genom tillgång till natur, kultur, fritidsaktiviteter och professionell kommunal service. Emissioners påverkan på människa eller natur ska kontinuerligt minska.”

Bästa livskvalitet är ett mål som verkligen ligger nära människors vardag. Tillgång till sjukvård och förebyggande hälsovård, liksom natur och ekosystem som måste skyddas, betonas starkt som mycket viktiga mål i det globala Agenda 2030-arbetet. På lokal nivå finns också en möjlighet att säkerställa att föroreningar till luft och vatten minskar och att människor har tillgång till natur- och kulturupplevelser i sin närmiljö.

Nulägesrapport

Trelleborgs kommun har ett aktivt föreningsliv och arbetar med utveckling av naturområden. Eftersom kommunen har en stor transporthamn arbetar kommunen också med att minimera invånarnas utsättning för emissioner från färjorna.

Naturmiljö

Parker, grönytor, kolonilotter och tätortsnära grönområden är viktiga platser för närkontakt med naturen, och för många som bor i städer är en park inte sällan den enda platsen där sådana kontakter sker över huvud taget. Statistik från SCB visar dock att andelen grönytor minskat mellan 1980 och 2000 på grund av ökad bebyggelse. (23) Närhet till parker har stor betydelse för användningen. Om en park eller grönområde ligger inom 200 meter från bostaden används den regelbundet av så gott som alla boende medan användningen minskar när avståndet ökar (24). Bostadsnära natur – inspiration och vägledning, utgiven av Boverket (2007) (25), pekar på grönområdenas betydelse för människor. Forskningen visar dels att människor som bor nära parker och liknande promenader mera och är mer fysiskt aktiva. Parkens utformning har stor betydelse. Begreppet ”promenadvänlig” innebär när det gäller parker/grönområden, att det finns intressanta och slingrande stråk, varierande miljöer som också samtidigt upplevdes som trygga. Även platser att vistas på, för att koppla av eller umgås är viktiga. Att vistas i gröna miljöer ger generellt sett förbättrat humör, lägre nivå av oro/ängslan och nedstämdhet och lägre nivå av stress m.m. Två grupper av människor, barn och äldre, ges speciell uppmärksamhet utifrån frågan vad den byggda miljön betyder för hälsan. Barns stillasittande har ökat under senare år som en konsekvens av ökad medieanvändning, tv och datorer, och av föräldrarnas skjutsande av barnen till skolan och olika aktiviteter. Samtidigt finns en grupp barn och ungdomar som motionerar och tränar regelbundet (26).

Det blir allt vanligare med förskolor i städer utan egen skolgård. Planering har under de senaste årtiondena i begränsad omfattning utgått från barnperspektivet. Svensk forskning pekar på att barn med tillgång till utemiljö med naturinslag och där barn var ute större delen av dagen hade bättre motorik, bättre koncentrationsförmåga och lägre sjukfrånvaro än barn vid en förskola som enbart hade byggd miljö (27). Trelleborgs kommun beslutade i slutet av 2017 att riktlinjerna kring förskolors och skolors utemiljö ska bli tydligare. I nuläget finns det inga nationella riktlinjer men kommunen har valt att ta fram egna och därmed förtydliga storlekskraven på ytor för lek och annan utevistelse (fritytor) (28).

Av folkhälsokartläggningar framgår att andelen av den vuxna befolkningen i Trelleborg som tycker att de har långt till grönområden är högre än genomsnittligt i Skåne. Andelen barn i Trelleborg som regelbundet brukar tillbringa fritiden i naturen eller på sjön har ökat på senare år, men ligger fortfarande

långt under genomsnittet i Skåne. Endast vart fjärde barn i åk 6 i Trelleborg är regelbundet ute i naturen och bland de äldre barnen/ungdomarna är det ännu färre (29).

Folkhälsa

Barn och ungas livssituation

I början av 2016 genomfördes Region Skånes Folkhälsoenkät Barn och Unga (30). Deltog gjorde skolelever i åk 6, åk 9 och gymnasiet åk 2, i alla skånska kommuner. Ett urval av resultat för Trelleborgs kommun följer. När det handlar om självskattad hälsa, skattar pojkar den egna hälsan som god i större utsträckning än flickor. För pojkar i åk 6 i Trelleborg är läget detsamma som 2012, för övriga ses en försämring angående god självskattad hälsa. När det gäller framtidstro har andelen elever i Trelleborg som ser mycket eller ganska ljusst på framtiden minskat, förutom bland flickor i åk 6 och pojkar i åk 9.

Sedan 2012 uppger elever i åk 6, flickor i åk 9 och pojkar i gymnasiet åk 2 i högre grad en låg tillit till andra människor. Framför allt flickor; över 70 procent i både åk 9 och gymnasiet åk 2 i Trelleborg upplever låg tillit till andra. Det råder stora skillnader angående pojkars och flickors upplevelse av trygghet. I åk 9 är t.ex. 70 procent av pojkarna och 30 procent av flickorna trygga på allmän plats. I Trelleborg har trygghet på allmän plats minskat sedan 2012, förutom bland pojkar i åk 9. När det kommer till levnadsvanor äter eleverna frukt och grönt i större utsträckning än förut. Rökning och alkoholkonsumtion har minskat, däremot har användning av narkotika ökat. Ungdomar som uppger att de mår dåligt röker, dricker alkohol och har använt narkotika i större utsträckning. De allra flesta elever rör sig minst 30 minuter per dag, allra mest rör sig elever i åk 6 och pojkar i åk 9. Flickor i åk 9 och elever i gymnasiet åk 2 rör sig i mindre omfattning jämfört med 2012. När det handlar om medverkan i förening, klubb eller organisation under de senaste 12 månaderna, visar undersökningen från 2016 ett ökat deltagande bland elever i åk 6 och bland pojkar i åk 9 och gymnasiet åk 2. Jämfört med Skåne deltar elever i Trelleborg i föreningslivet i större utsträckning.

Barn och ungas delaktighet

Den uppföljande LUPP-enkät¹ som arbetsmarknadsförvaltningen gjorde bland gymnasieelever i Trelleborg år 2017 (totalt 715 ungdomar deltog), visar att fem procent av ungdomarna har stort förtroende för politiker. I övrigt uppger 68 procent stort förtroende för vuxna i den egna familjen eller släkten, 22 procent för vuxna i skolan, 21 procent för vuxna i den egna föreningen och 20 procent för andra vuxna i ens närhet. (31) 43 procent uppger att de vill vara med och påverka i Trelleborgs kommun. På frågan om vart ungdomarna vänder sig när de vill påverka, svarar 38 procent att de inte vet, 20 procent att de använder sig av internet/sociala medier och 16 procent att de vänder sig till någon de känner. Nio procent uppger att kontaktar ett politiskt parti eller ungdomsförbund.

Kultur

Trelleborgs kommun nominerades till årets kulturkommun 2018 och slutade på en tredjeplats. För att bli nominerad ska kommunen bland annat visa att den arbetar för att kultur ska bli en självklar del av kommuninvånarnas vardag, genom att den finns med i all kommunal verksamhet, gör anställda och kommuninvånarna delaktiga i kulturverksamheten, använder kultur som ett verktyg för hälsa och välfärd, och stödjer kulturell mångfald. (32) Kultur nämnden beslutade i december år 2017 att anta en kulturpolitisk strategi för Trelleborgs kommun 2017-2020 samt att överlämna strategin för antagande till kommunfullmäktige. (KN 2016/51) I strategin finns det en punktlista med 50 åtgärder (33), som

¹ Ungdomsenkäten Lupp (lokal uppföljning av ungdomspolitik) är ett verktyg för att ta reda på hur ungas livssituation ser ut lokalt. Enkäten tillhandahålls av MUCF.

innebär allt från att utveckla kommunens kulturliv och attraktionskraft mot såväl kommuninvånare och turister. (34) En del av åtgärderna är redan avklarade, andra står som påbörjade och inte påbörjade. I denna lista ingår det att utveckla och arbeta fram en ny 50-lista för år 2021-2024, vilket visar på att det finns ett framtidsengagemang och att Trelleborgs kommun vill vara en kulturkommun.

Trelleborgs kommun har även en kulturgaranti som innebär att barn och elever i åldersgrupp 4 - 16 år ska garanteras en professionellt producerad kulturupplevelse per läsår. Bland utbudet har det funnits exempelvis besök och äventyr på museer och bibliotek, gästspelade teatergrupper och skolbio (35). Trelleborgs museer utger även kulturgaranti som omfattar alla elever oavsett skolform i Trelleborgs kommun. Alla program och transporter till föreställningarna är gratis för att garantera att alla, oavsett ekonomisk status, har möjlighet att delta under dessa tillfällen för att öka det kulturella deltagandet (36). Kulturskolan är en skola för alla som vill lära sig spela, sjunga, dansa, filma, fotografera eller spela teater. Målsättningen med skolan är att eleverna upptäcker vilka positiva upplevelser kultur kan ge, oavsett ålder. (37) Det är populärt att vara elev på kulturskolan och det är i nuläget kö till vissa populära instrument och klasser.

Professionell kommunal service

Trelleborgs räddningstjänst var 2017 snabbast i landet. Med en mediantid på 8,5 minuter från larm till 112 tills första resurs är på plats var Trelleborgs räddningstjänst snabbast i landet. Det visade SKL:s senaste undersökning *Öppna jämförelser*. Siffrorna för landet varierar mellan 8,5 och 29,9 minuter med ett genomsnitt på 12,1 minuter.

Arbetsmarknadsförvaltningen har tillsammans med socialförvaltningen vunnit priser för en effektiv professionell kommunal service genom automatisering. Kommunen är i dagsläget i absoluta framkanten av detta arbete i Sverige. (38)

Medborgarundersökningen som görs vartannat år, senast 2016, visade på några områden som ska prioriteras för att få mer nöjda medborgare. Exempelvis lyfts trygghet och möjligheten att påverka beslut fram särskilt i undersökningen. Verksamheter man var särskilt nöjd med var vatten och avlopp, samt räddningstjänsten. (39)

Som arbetsgivare har kommunen höga ambitioner och anses sig vara Sveriges bästa arbetsplats. För att förbättra för de anställda har en ny arbetsmiljöpolicy samt en policy mot hot, våld och trakasserier arbetats fram.

Cykling är bra för hälsan och trafikmiljön. Det ska vara smidigt att cykla var man än bor i staden. För att skapa en aktiv och trygg vardag invigde Trelleborgs kommun år 2017 Cykelexpressrutten. En cykelstrategi och en cykelplan beslutades 2016 av kommunfullmäktige, med målet att bli Skånes tredje bästa cykelkommun 2020 och öka andelen barn och unga som cyklar till skolan. För att lyckas med detta krävs investeringar för att tydliggöra prioriterade transportslag i trafiken, i enlighet med målsättningen i den fördjupade översiktsplanen från 2014.

Emissioner

Industrier, färjor och vägtrafik orsakar luftutsläpp. Kommunen kontrollerar kontinuerligt halterna av föroreningar i luften. Mätningar visar att halterna av föroreningar håller sig inom tillåtna gränser med undantag för vissa toppar då partikelhalterna tillfälligt stiger. (40) Trelleborgs Hamn AB arbetar med att minska utsläppen samt att öka andelen förnybar energi. Stor framgång har skett med kväveoxider, som har minskat med 60 % sedan år 2010. Bolaget har även landelanslutning till fartygen i syfte att minska utsläppen av kväveoxider. (41) För att samla upp partiklar finns det flera tillvägagångssätt, både naturliga och maskinella. Träd och annan grön infrastruktur är bra på att samla upp partiklar, bidrar till

grönska, trivsel och skugga under varma dagar. För att kunna garantera bästa livskvalitet måste kommunen kontinuerligt arbeta med att utforma staden både säker och grön.

Utmaningar

Trelleborgs kommun står inför ett flertal utmaningar för att uppnå kommunens övergripande mål. Enligt förvaltningarna är en del av de följande:

- Utbildning för kommunens tjänstepersoner måste prioriteras noggrant och motsvara kraven som ställs inom tjänsten. Val av kompetensutveckling måste sträva mot resefria möten i större utsträckning. Minskat resande gynnar både personalens livskvalitet och miljön.
- Kommunen måste se över utomhusmiljön för skolor och förskolor. Alla bör ha en bra skolgård eller annan utomhusmiljö inom räckhåll. En god utomhusmiljö är viktig både för barnens hälsa och för att öka elevernas prestationer och därmed fullföljande av skolgången.
- Kommunen måste inkludera grönt- och blått perspektiv i infrastrukturplanering för att kunna generera en god livskvalité för invånarna och för att kunna säkerställa klimatanpassningen.
- Grunden för en god psykisk hälsa läggs i barndomen. Föräldrar är viktigast, men förskolan och skolan har också avgörande betydelse. Förutom att främja och behålla hälsan måste vi också motverka utvecklingen av den växande psykiska ohälsan hos ungdomar och unga vuxna som är ett samhällsproblem idag. Psykiska besvär är vanligare bland flickor än pojkar och vanligare bland äldre elever än yngre. Viktigt för psykisk hälsa är att motverka utanförskap, kränkningar och mobbning. Toleransen för olikhet behöver öka.
- Att särskilt öka äldres och flickors trygghet på allmän plats, samt öka barns och ungas förtroende för vuxenvärlden och politiker är ytterligare utmaningar.
- Rökning och narkotikaanvändning är mer förekommande bland ungdomar i Trelleborg, jämfört med Skånes genomsnitt. Ungdomar som röker cigaretter har i högre grad använt narkotika, jämfört med icke rökande ungdomar.
- Förbättringar av tillgängligheten för oskyddade trafikanter i samhället kräver investeringar för att tydliggöra separerade transportslag, förbättra kvaliteten och skyltningen på gång- och cykelbanor.

Förslag till prioriteringar år 2019

- Investeringar i kvalitativa gång- och cykelvägar för bättre tillgänglighet och framkomlighet.
- Säkerställa att det finns resurser för att arbeta aktivt för god psykisk hälsa i kommunala verksamheter och miljöer såsom förskola, skola, dagliga verksamheter och äldreomsorg.
- Prioritera resurser för att stärka barns och ungas delaktighet och inflytande.
- Fortsatt fokus på tobaksförebyggande insatser. Detta i syfte att minska tobaksanvändning och förebygga användning av narkotika.
- Att i samhällsplanering ha särskilt fokus på att försöka minska skillnader gällande flickors och pojkars upplevda trygghet. Exempelvis genom jämställdhetsintegrering i samhällsplaneringen.
- Säkerställa att ett grönt- och blått perspektiv i alla beslut om investering i infrastruktur.
- Säkerställa arbetssätt och kompetens för att genomföra barnkonsekvensanalyser av politiska beslut.

Referenser

- (1) FN:s utvecklingsprogram, UNDP, *Globala Målen för Hållbar Utveckling*, <http://www.globalamalen.se/>.
- (2) Home4Dem. <http://home4dem.eu/sv/> (2018-01-05).
- (3) Nordregio. <http://www.nordregio.se/en/Nordregio-Research/MAMBA-Maximised-Mobility-and-Accessibility-of-Services-in-Regions-Affected-by-Demographic-Change/> (2018-01-04).
- (4) Kommunförbundet Skåne. <https://kfsk.se/halsaochsocialvalfard/exempelsida/individ-och-familjeomsorg/boss/> (2018-01-09).
- (5) Union of the Baltic Cities. <http://www.ubc.net/> (2018-01-09).
- (6) Resilient regions association. <http://www.resilientregions.org/> (2018-01-09).
- (7) Trelleborgs kommun – HR avdelningen.
- (8) Svensk idrott. <http://www.svenskidrott.se/ekonomisktstod/lok-stod> (2018-01-10).
- (9) Länsstyrelsen Skåne. *Ett jämställt Skåne*.
<http://www.lansstyrelsen.se/skane/Sv/nyheter/2017/Sidor/Dags-f%C3%B6r-ett-j%C3%A4mst%C3%A4llt-Sk%C3%A5ne.aspx> (2018-01-11).
- (10) Länsstyrelsen i Skåne. *Kvinnor och män i Skåne 2017*.
- (11) Tillgänglighetsdatabasen, www.t-d.se.
- (12) Lackéus, M. & Sävetun, C. 2016. *Entreprenöriell utbildning som värdeskapande lärande – en tredje väg?*, En effektstudie av värdeskapande lärande på uppdrag av Skolverket.
<http://vcplist.com/wp-content/uploads/2016/12/Entrepren%C3%B6riell-utbildning-som-v%C3%A4rdeskapande-l%C3%A4rande-en-tredje-v%C3%A4g-Lackeus-S%C3%A4vetun.pdf> (2018-01-08).
- (13) Länsstyrelsen Skåne. *Kvinnor och män i Skåne 2017*.
- (14) Djukanovic, I. (2017) ”Depression in late life-prevalence and preventive intervention”, Fakulteten för Hälso- och livsvetenskap (FHL), Institutionen för hälso- och vårdvetenskap (HV), Linnéuniversitetet. <http://lnu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1072202/FULLTEXT01.pdf>
- (15) Nilsson, I. & Nilsson Lundmark, E. (2015) *Vem pratar vi egentligen om?* En rapport framtagen på uppdrag av Samordningsförbundet Trelleborg.
- (16) Trelleborgs kommun – Serviceförvaltningen, IT-avdelningen.
- (17) Länsstyrelsen Skåne. *Fossilbränslefria kommuner*.
<http://www.lansstyrelsen.se/skane/Sv/miljo-och-klimat/klimat-och-energi/fonybar-energi/fossilbranslefritt/Pages/fossilbranslefria-kommuner.aspx> (2018-01-10).
- (18) Trelleborgs kommun – Trelleborgs hamn.
- (19) Trelleborgs kommun – Serviceförvaltningen, måltidsservice.
- (20) Svenskt vatten. *Dricksvatten*. 2017. <http://www.svensktvatten.se/fakta-om-vatten/dricksvattenfakta/> (2018-01-11).
- (21) Trelleborgs kommun – Ekonomiavdelningen.
- (22) Trelleborgs kommun – Serviceförvaltningen.
- (23) SCB. <http://www.scb.se/sv/Hitta-statistik/Statistik-efter-amne/Miljo/Markanvandning/Gronytor-i-och-omkring-tatorter/12898/12905/Behallare-for-Press/303645/> (2018-01-11).
- (24) Statens Folkhälsoinstitut. *Grönområden för fler*. 2009.
<https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/f5981a14af284331aa957f724bbdbcf4/r2009-2-gronomraden-for-fler.pdf> (2018-01-11).
- (25) Boverket. *Bostadsnära natur – inspiration och vägledning*. 2007.
- (26) Statens folkhälsoinstitut. *Fysisk aktivitet och folkhälsa*. 2006.
- (27) Boverket. *Konsekvensutredning för Boverkets allmänna råd om fria ytor för lek och utevistelse vid fritidshem, förskolor, skolor eller liknande verksamhet*. 2015. [pdf].

- <https://www.boverket.se/contentassets/ba825e66cbed4d2188e727459c53beb7/konsekvensutredning-fri-1.pdf> (2018-01-10).
- (28) Trelleborgs kommun. *Tydligare regler för förskolors och skolors utemiljöer*. Publicerad 2017-10-26. <https://www.trelleborg.se/sv/aktuellt/nyheter/2017/oktober/tydligare-regler-for-forskolors-och-skolors-utemiljoer/> (2018-01-11).
- (29) SCB. *Medborgarundersökning – Trelleborgs kommun*. 2016. [pdf]. <https://www.scb.se/Grupp/Applikationer/Medborgarundersokningar/dokument/H2016/Trelleborg-2016.pdf> (2018-01-12).
- (30) Region Skåne. *Folkhälsoenkät barn och unga*. 2016. [pdf]. https://utveckling.skane.se/siteassets/publikationer_dokument/folkhalsorapport-barn-och-unga-i-skane-2016.pdf (2018-01-11).
- (31) Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. *Ungdomsenkäten Lupp*. 2017. <https://www.mucof.se/ungdomsenkaten-lupp> (2018-01-10).
- (32) Fackförbundet Vision, <https://vision.se/nyheter/2017/september/14-kommuner-nominerade-till-arets-kulturkommun-2018/>
- (33) Trelleborgs kommun. *Punktlista 2017-2020 enligt kulturnämndens kulturpolitiska strategi med nio strategiska inriktningar*. [pdf]. <https://www.trelleborg.se/globalassets/files/kulturochfritidsforvaltningen/kultur/kulturkansli/kulturpolitiska-mal/kulturnamndens-50-lista-20171208.pdf> (2018-01-09).
- (34) Trelleborgs kommun. *Kulturpolitisk strategi*. <https://www.trelleborg.se/sv/uppleva-gora/kultur/kulturpolitiska-mal/> (2018-01-11).
- (35) Trelleborgs kommun. *Kulturgaranti*. <https://www.trelleborg.se/sv/uppleva-gora/kultur/kulturgaranti/> (2018-01-10).
- (36) Trelleborgs kommun. *Trelleborgs Museers kulturgaranti läsåret 17/18*. <https://www.trelleborg.se/sv/uppleva-gora/kultur/trelleborgs-museum/pedagogisk-verksamhet/nyheter/trelleborgs-museers-kulturgaranti-lasaret-1718/> (2018-01-12).
- (37) Trelleborgs kommun. *Om kulturskolan*. <https://www.trelleborg.se/sv/barn-och-utbildning/kulturskolan/om-kulturskolan/> (2018-01-11).
- (38) SCB:s medborgarundersökning – hösten 2016. <http://www.trelleborg.se/globalassets/files/centralt/filer/undersokningar/medborgarundersokning-trelleborg-2016.pdf>
- (39) Trelleborgs kommun. *För en smartare välfärd*. <https://www.trelleborg.se/sv/omsorg-hjalp/hjalp-i-hemmet/for-en-smartare-valfard/> (2018-01-12).
- (40) Trelleborgs luft. <http://www.trelleborgsluft.se/> (2018-01-05).
- (41) Trelleborgs Hamn.

